

Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksestä ilmastomuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen hyväksymisestä

Eduskunta on 1 päivänä joulukuuta 1993 lähettänyt ympäristövaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 289/1993 vp.

Ulkoasiainvaliokunta ja talousvaliokunta ovat eduskunnan päätöksen mukaisesti antaneet valiokunnalle lausuntonsa. Lausunnot (UaVL 1 ja TaVL 2) on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina toimistopäällikkö Asko Numminen ja lainsäädäntöneuvos Ronald Wrede ulkoasiainministeriöstä, finanssi- ja valtiovarainministeriöstä, ylitarkastaja Maija Pietarinen ympäristöministeriöstä, erikoistutkija Jaakko Ojala kauppa- ja teollisuusministeriöstä, metsäneuvos Sampsa Sivonen maa- ja metsätalousministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Reino Lampinen liikenneministeriöstä, pääjohtaja Erkki Jätilä Ilmatieteen laitoksesta, tutkimusprofessori Allan Johansson Valtion teknillisestä tutkimuskeskuksesta, professori Pertti Hari Helsingin yliopistosta, projektipäällikkö Markku Kanninen Suomen Akatemian Silmu-projektista, professori, puheenjohtaja Jorma Routti Hiilidioksiditoimikunnasta, pääsihteeri Esko Joutsamo Suomen Luonnonsuojeluliitosta, varatuomari Jaakko Tusa Öljyalan Keskusliitosta, johtaja Ulf Schmidt Neste Oy:stä, ympäristöjohtaja Heikki Niininen Imatran Voima Oy:stä, tutkimusjohtaja Timo Nyrönen ja ympäristönsuojelupäällikkö Pirkko Selin Vapo Oy:stä, osastopäällikkö Tellevo Kylä-Harakka-Ruonala Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitosta, asiamies Anu Karesuo Metsäteollisuus ry:stä ja ympäristösihteeri Markku Wallin Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä. Ympäristö ja Kehitys ry on lähettänyt asiasta kirjallisen lausunnon.

Lisäksi valiokunta vieraili asian käsittelyn yhteydessä Ilmatieteen laitoksella.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi New Yorkissa 9 päivänä toukokuuta 1992 tehdyn ilmastomuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen.

Yleissopimuksen tavoite on ilmastomuutosta kiihdyttävien ilmakehän kasvihuonekaasupitoisuuksien vakiinnuttaminen siten, että ihmisen toiminnasta ei aiheudu vaarallista häiriötä ilmastojärjestelmässä. Sopimus luo puitteet ilmastomuutosta koskevalle kansainväliselle yhteistyölle. Se sisältää yleisen kasvihuonekaasujen päästöjen vakiinnuttamisvelvoitteen, mutta ottaa kansalliset erityisolot huomioon kasvihuonekaasujen päästöjen rajoittamisessa. Sopimuksessa otetaan lisäksi huomioon eri maaryhmien mahdollisuudet ja voimavarat torjua ilmastomuutosta. Se asettaa erikseen luetelluille teollisuusmaille, joihin Suomi kuuluu, tiettyjä erityisvelvoitteita. Nämä velvoitteet eivät kuitenkaan sisällä ehdottomia velvoitteita päästövähennysten määrälle tai aikataululle.

Yleissopimus tulee voimaan yhdeksäntenä kymmenentenä päivänä siitä, kun viisikymmentä sopimuksen allekirjoittanutta valtiota on tallettanut ratifioimis- tai hyväksymiskirjat sopimuksen edellyttämällä tavalla.

Sopimuksen hyväksyminen ei edellytä Suomessa lainsäädäntötoimia, mutta sille haetaan eduskunnan hyväksymistä sopimuksen suuren merkityksen ja laajakantoisuuden vuoksi.

Valiokunnan kannanotot

Sopimuksen merkitys. Kasvihuoneilmiön voimistuminen ja sen seurausvaikutuksena maapallon keskilämpötilan kohoaminen ovat muutta-

massa ihmiskunnan elinolosuhteita voimakkaasti ja nopeasti. Nähtävissä oleva kehitys voi muuttaa noin sadassa vuodessa maapallon ilmastoa saman verran, kuin se on muuttunut edellisen jääkauden jälkeen — noin 10 000 vuodessa. Ilmastomuutos on siten luonteeltaan ja suuruusluokaltaan täysin aikaisemmista ympäristöongelmista poikkeava. Siitä ihmiskunnalle ja luonnolle aiheutuvien haitallisten vaikutusten torjunta korostaa ympäristöpolitiikan yhteyttä maapallon kestävään kehitykseen, jolloin ympäristönsuojelu on nähtävä osana laajempaa pyrkimystä muuttaa tuotanto- ja elintapoja ja jolloin on myös välttämätöntä tarkastella ongelmia maailmanlaajuisesti, yhtä aikaa teollisuus- ja kehitysmaissa.

Nyt käsiteltävänä oleva YK:n puitesopimus on ensimmäinen ympäristösopimus, jonka taustalla ovat kestävä kehityksen periaatteet. Valiokunta pitää sopimusta hyvin merkittävänä ja katsoo sen vahvistavan kansainvälistä ympäristösopimusjärjestelmää maapallon tulevaisuuden kannalta oleellisella tavalla.

Sopimuksen velvoitteet. Tärkeimmät sopimuksen tarkoittamat kasvihuonekaasut ovat hiilidioksidi (55 %), metaani (15 %) ja typpioksiduuli (6 %). Sopimus sisältää näiden kasvihuonekaasujen päästöjen yleisen vakiinnuttamisvelvoitteen. CFC-yhdisteiden, joiden osuus on 24 % kasvihuonekaasuista, käyttöä rajoitetaan jo Montrealin pöytäkirjalla.

Ilmastokeskustelun mukaiseen yleiseen päästöjen vakiinnuttamisvelvollisuuteen kuuluvat sekä kasvihuonekaasujen päästöjen rajoittaminen että hiilidioksidia sitovien nielujen ja niiden varastojen suojeleminen ja lisääminen. Sopimus velvoittaa lisäksi sopimusvaltioita antamaan tietoja sopimuksen täytäntöönpanosta.

Teollisuusmaille, jotka aiheuttavat suurimman osan nykyisistä kasvihuonepäästöistä, asetetaan sopimuksessa erityisvelvoitteita. Teollisuusmaiden tulee laatia ja panna täytäntöön sellaisia kansallisia toimenpideohjelmiä, joiden avulla niiden tulisi pyrkiä palauttamaan hiilidioksidin ja muiden sopimuksen sääntelemien kasvihuonekaasujen päästöt vuoden 1990 tasolle vuoteen 2000 mennessä. Ohjelmien toteuttamisessa otetaan kuitenkin huomioon teollisuusmaiden yksilölliset olosuhteet, kuten taloudellinen rakenne ja voimavarat. Sopimus ei siten teollisuusmaidenkaan osalta sisällä ehdottomia velvoitteita päästövähennysten määrälle tai aika-tilalle, vaan niiden määrittäminen jää kansallisesti harkittavaksi.

Kansallisesta ohjelmasta ja sen vaikutuksesta kasvihuonekaasujen päästöihin ja nieluihin tulee teollisuusmaiden antaa tietoja sopimuspuolten konferenssille jo kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun sopimus on tullut voimaan asianomaisen maan osalta. Konferenssi arvioi saamiensa tietojen pohjalta ensimmäisessä istunnossaan, joka on sovittu pidettäväksi vuoden 1995 alkupuolella, sopimuksen velvoitteiden riittävyttä ja voi päättää niiden tiukentamisesta.

Sopimus asettaa teollisuusmaille myös yleisen velvoitteen auttaa kehitysmaita sopimuksen täytäntöönpanossa rahoituksen, teknologian siirron sekä tietojenvaihdon avulla. Kehitysmailla ei sopimuksessa aseteta velvoitetta rajoittaa kasvihuonekaasujen päästöjä.

Sopimuksen arviointi Suomen kannalta. Suomessa on jo laajasti käytössä useat sellaiset hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen liittyvät keinot, joita muissa teollisuusmaissa voidaan tulevaisuudessa käyttää voimallisesti päästöjen vähentämiseen. Muun muassa sähkön ja lämmön yhteistuotanto on Suomessa suhteellisesti suurempaa kuin missään muussa maassa. Sama koskee biomasan käyttöä energia- ja tuotannossa. Tämän vuoksi kasvihuonekaasujen päästöjen vakiinnuttaminen vuoden 1990 tasolle vuoteen 2000 mennessä on Suomelle vaikeaa, jollei mahdotonta. Suomen hallitus onkin energiapolitiikasta antamassaan selonteossa asettanut tavoitteeksi hiilidioksidipäästöjen kasvun pysäyttämisen 1990-luvun lopulla.

Suomen kannalta sopimusvelvoitteiden täyttämistä ajateltaessa on tärkeää, että sopimuksessa on otettu huomioon metsien hiilensitomiskyky. Sopimuksessa ei kuitenkaan yksityiskohtaisesti määritellä perusteita, joilla metsien kasvusta syntyvä nielu tulisi ottaa huomioon hiilidioksiditasessa. Asiasta ei tällä hetkellä edes ole kiistatonta tutkimustietoa. Ympäristövaliokunta korostaa metsien hiilensitomiskykyä koskevan lisätutkimuksen kiireellisyyttä ja tarpeellisuutta. Laskentaperusteista on tarkoitus päättää tarkemmin jo ensimmäisessä seurantakonferenssissa.

Sopimuksen tavoitteiden toteutumista voidaan joka tapauksessa Suomessa edistää laajentamalla metsien nieluja. Metsien elinvoimaisuuden, terveyden ja kasvun ylläpitäminen sekä metsien suojeleminen nousevat näin ensiarvoisen tärkeiksi tehtäviksi. Ympäristövaliokunnan mielestä meillä pitäisi pikaisesti säätää laki metsien kestävästä käytöstä sekä uudistaa luonnonsuojelulainsäädäntöä.

Arvioitaessa Suomen mahdollisuuksia täyttää sopimusvelvoitteet on lisäksi otettava huomioon, että päästöjen vähentämistoimet voidaan sopimuksen mukaan suorittaa joko maakohtaisesti tai ns. yhteistoteutuksena (joint implementation). Ympäristövaliokunta yhtyy ulkoasiainvaliokunnan arvioon siitä, että yhteistoteutuksen tulisi saada keskeinen sija Suomen toimenpiteissä. Tällä tavoin voidaan päästöjen vähentämisessä päästä tehokkaimpiin tuloksiin.

Luontevinta valiokunnan mielestä on yhteistyö lähinaapureiden kanssa ja siinä erityisesti energiansäästön edistäminen, energiantuotannon turvallisuuden parantaminen sekä kestävä metsätalouden edistäminen. Kehitysmaissa keskeistä on edistää metsityshankkeita, sademetsien suojelua sekä päästöjen rajoittamista edesauttavia energiahankkeita. Teknologian siirtoon liittyvässä yhteistyössä Suomen tulisi tukea uusiutuvien energiamuotojen käyttöönottoa.

Nielujen huomioiminen ja yhteistoteutus eivät kuitenkaan ympäristövaliokunnan käsityksen mukaan poista sitä tosiasiaa, että sopimuksesta koituu Suomelle merkittävä velvollisuus hiilidioksidin ja muiden kasvihuonekaasujen vähentämiseen kansallisin toimin. Valiokunta korostaa, että päästöjen vakiinnuttamista aiempiin määriin on pidettävä tavoitteena.

Kun eduskunta syksyllä 1993 teki kielteisen ydinvoiman lisärakentamispäätöksen, eduskunnan tiedossa olivat ydinvoiman käytön vaikutukset hiilidioksiditaseseen. Mikään yksittäinen keino ei valiokunnan mielestä olekaan riittävä pysäyttämään päästöjen kasvua, vaan siihen tarvitaan kokonaisvaltainen toimintaohjelma. Ratkaisut koskevat erityisesti energiantuotantoa ja -käyttöä, mutta muutkin ihmistoiminnan muodot, esimerkiksi liikenne, teollisuuden rakenne, maankäyttö, metsien käyttö, turvetuotanto ja soiden käyttö joudutaan arvioimaan uudelleen. Hiilidioksiditoimikunta II on äskettäin valmistellut tältä pohjalta ehdotuksen Suomen toimintaohjelmaksi.

Valiokunnan käsityksen mukaan toimikunnan ehdotukset muodostavat hyvän pohjan ohjelman jatkovalmistelulle. Erityisesti ympäristövaliokunta painottaa energian säästön, energian käytön tehostamisen, uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämisen ja liikennejärjestelmien

kehittämisen tarpeellisuutta. Tähän tarvitaan taloudellisia ja hallinnollisia ohjauskeinoja, joita ovat ympäristöverot, investointituet, lupamenetelyt ja normiohjaus sekä tuki tutkimus- ja kehityshankkeille. Varsinkin energian säästöön ja matalaenergiayhteiskunnan tutkimukseen on valiokunnan mielestä osoitettava riittävästi voimavaroja. Taloudellisten ohjauskeinojen käyttöön otto on kuitenkin pitkälle sidoksissa kansainväliseen kehitykseen, erityisesti EU:ssa tehtäviin ratkaisuihin.

Sopimuksen toteutuksen seuranta. Asian jatko-työskentelyn osalta on sitouduttu toimenpideohjelman valmisteluun sekä kansainvälisiin konferensseihin ja yhteistyöhön. Ympäristövaliokunta pitää tärkeänä, että eduskunta ja sen ympäristövaliokunta aktiivisesti seuraavat ohjelman valmistelua ja toteutusta.

Sopimuksen hyväksyminen. Sopimuksen hyväksyessään Suomi sitoutuu muiden teollisuusmaiden kanssa pitkän aikavälin määrätietoiseen työhön tavoitteenaan kasvihuonekaasujen pitoisuuksien vakiinnuttaminen ilmakehässä sellaiselle tasolle, ettei ihmisen toiminnasta aiheudu vaarallista häiriötä ilmastojärjestelmässä.

Ilmastonmuutoksessa on kysymys kumulatiivisesta ongelmasta, koska kasvihuonekaasut säilyvät ilmakehässä kauan. Siksi pitkällä aikavälillä on huomiota kiinnitettävä kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämisen ohella myös niiden kokonaispitoisuuksien vakiinnuttamiseen. Hallitusten välisen ilmastonmuutospaneelin (IPCC) arvioiden mukaan kasvihuonekaasujen päästöjä tulisi vähentää koko maapallolla välittömästi yli 60 prosenttia, jotta niiden pitoisuudet saataisiin vakiinnutetuksi vuoden 1990 tasolle. Tämä tieto korostaa kokonaisvaltaisten toimenpideohjelmien välttämättömyyttä ja kiireellisyyttä.

Ympäristövaliokunta pitää tärkeänä, että Suomi liittyy ilmastonmuutosta koskevaan sopimukseen. Samalla kannalla ovat lausunnoissaan ulkoasiainvaliokunta ja talousvaliokunta.

Edellä olevan perusteella ympäristövaliokunta ehdottaa kunnioittaen,

että Eduskunta hyväksyisi New Yorkissa 9 päivänä toukokuuta 1992 tehdyn ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Seppänen, varapuheenjohtaja Vanhanen sekä jäsenet Biaudet,

Hautala, Ihamäki, Jääskeläinen, Karhunen, Kautto (osittain), Kuuskoski, Markkula, Myller, Rask, J. Roos, Takala (osittain) ja Virrankoski.

Vastalause

Valiokunnan enemmistö painotti mietinnössään aivan oikein energian säästön, energian käytön tehostamisen, uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämisen ja liikennejärjestelmien kehittämisen tarpeellisuutta. Sen sijaan valiokunnan enemmistö halusi kokonaan sivuuttaa perusvoimaratkaisun merkityksen hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä.

Hiilidioksiditoimikunta II:n arvioiden mukaan päästöjä voidaan merkittävästi pienentää neljällä tavalla, jotka ovat energian säästö, ydinvoima sekä maakaasun ja biomassan lisääntyvä käyttö.

Ilmastopimuksen lopullisena päämääränä on ilmastomuutoksen pysäyttäminen vähentämällä päästöjä muutamassa kymmenessä vuodessa yli 60 prosentilla. Useat valiokunnan kuulemat asiantuntijat korostivat, että eduskunnan viime syksyn kielteinen ydinvoimapäätös heiken-

tää olennaisesti Suomen kykyä päästä tavoitteeseen.

Energian tuottaminen vähemmän päästöjä aiheuttavasti on kiistattomasti yksi keskeisimpiä keinoja hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä. Hiilidioksiditoimikunta II:n mukaan rakentamalla lisää ydinvoimaa päästöjä voidaan vähentää vuoteen 2010 mennessä 20 miljoonalla tonnilla. Suomella pitäisikin olla mahdollisuus pikaisesti ryhtyä korvaamaan hiilivoimaa ydinvoimalla.

Mielestämme eduskunta ei ollut tältä osin riittävän hyvin selvillä kokonaistilanteesta päättäessään hylätä lisäydinvoiman. Siksi olisi perusteltua, että ydinvoimakysymyksestä keskusteltaisiin uudelleen ilmastomuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen käsittelyn yhteydessä.

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 1994

Minna Karhunen
Timo Ihamäki

Hanna Markkula
Kyösti Virrankoski

EDUSKUNNAN
ULKOASIAINVALIOKUNTA

Liite 1

Helsingissä

3 päivänä maaliskuuta 1994

Lausunto n:o 1

Ympäristövaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 1 päivänä joulukuuta 1993 hallituksen esityksen n:o 289/1993 vp ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen hyväksymisestä ympäristövaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että ulkoasiainvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa ympäristövaliokunnalle.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina apulaisosastopäällikkö Markus Lyra, lainsäädäntöneuvos Ronald Wrede ja ulkoasiainsihteri Kirsti Kivelä ulkoasiainministeriöstä, ylijohtaja Olli Ojala, neuvotteleva virkamies Aira Kalela ja ylitarkastaja Maija Pietarinen ympäristöministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Sampsa Sivonen maa- ja metsätalousministeriöstä, erikoistutkija Jaakko Ojala kauppa- ja teollisuusministeriöstä, puheenjohtaja Jorma Routti Hiilidioksiditoimikunta II:sta, osastopäällikkö Tellervo Kylä-Haraka-Ruonala Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitosta (TT), ympäristönsuojelusihteri Markku Wallin SAK:sta sekä pääsihteri Esko Joutsamo Suomen Luonnon-suojeluliitosta.

Käsiteltyään asian ulkoasiainvaliokunta esittää kunnioittavasti seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi New Yorkissa 9 päivänä toukokuuta 1992 tehdyn ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen.

Yleissopimuksen tavoite on ilmastonmuutosta kiihdyttävien ilmakehän kasvihuonekaasupitoisuuksien vakiinnuttaminen siten, että ihmisen toiminnasta ei aiheudu vaarallista häiriötä ilmastojärjestelmässä. Sopimus luo puitteet ilmastonmuutosta koskevalle kansainväliselle yhteistyölle. Se sisältää yleisen kasvihuonekaasujen päästöjen vakiinnuttamisvelvoitteen, mutta ottaa kan-

salliset erityisolot huomioon kasvihuonekaasujen päästöjen rajoittamisessa. Sopimuksessa otetaan lisäksi huomioon eri maaryhmien mahdollisuudet ja voimavarat torjua ilmastonmuutosta. Se asettaa erikseen luetelluille teollisuusmaille, joihin Suomi kuuluu, tiettyjä erityisvelvoitteita. Nämä velvoitteet eivät kuitenkaan sisällä ehdottomia velvoitteita päästövähennysten määrälle tai aikataululle.

Yleissopimus tulee voimaan yhdeksäntenä kymmenentenä päivänä siitä, kun 50 sopimuksen allekirjoittanutta valtiota on tallettanut ratifiointi- tai hyväksymiskirjat sopimuksen edellyttämällä tavalla. Sopimuksen oli 21.12.1993 mennessä ratifioinut 50 valtiota, joten se tulee voimaan 21.3.1994.

Sopimuksen hyväksyminen ei edellytä Suomessa lainsäädäntötoimia, mutta sille haetaan eduskunnan hyväksymistä sopimuksen suuren merkityksen ja laajakantoisuuden vuoksi.

Valiokunnan kannanotot

Monet ympäristöongelmat ovat luonteeltaan maailmanlaajuisia. Mm. kasvihuoneilmaston, yläilmakehän otsonikerroksen ohenemisen, kaukokulkeutuvien ilmansaasteiden ja happamoitumisen vaikutuksesta ympäristöyhteistyökysymykset ovat aiheellisesti kohonneet keskeiseen asemaan kansainvälisessä yhteistyössä.

Tähän mennessä tehdyistä maailmanlaajuisista ympäristösopimuksista tärkeimpiin kuuluvat otsonikerrosta ohentavien aineiden käyttöä säätelevä, vuonna 1985 solmittu otsonikerroksen suojelua koskeva Wienin yleissopimus ja sitä täydentävä Montrealin otsonipöytäkirja vuodelta 1987. YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin (UNCED) yhteydessä Rio de Janeirossa kesäkuussa 1992 avattiin allekirjoitettavaksi luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen tähtäävä yleissopimus (biodiversiteettisopimus) samoin

kuin nyt käsiteltävänä oleva ilmastomuutosopimus. Valiokunta katsoo, että olemassa olevan kansainvälisen ympäristösopimusjärjestelmän täydentäminen maailman tulevaisuuden kannalta tarpeelliseksi osoittautuvilta osiltaan on ensisijaisen tärkeä tavoite.

Valiokunta pitää ilmastomuutosta koskevaa Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimusta poikkeuksellisen merkityksellisenä, sillä sen taustalla on koko maailmaa uhkaava vakava ympäristöongelma, ilmastomuutos. Ilmakehään pääsee ihmisen toiminnan seurauksena yhä enemmän kaasuja, jotka muuttavat maapallon lämpötasapainoa. Kysymys on kumulatiivisesta ongelmasta, josta ei voida nopeasti päästä eroon, ja siksi on tärkeää ryhtyä sen torjumiseen riittävän ajoissa. Viimeaikaiset tutkimukset osoittavat lisäksi, että hiilidioksidin määrän lisääntymisellä ilmakehässä on vaikutusta myös otsonikerroksen ohentumiseen, joten hiilidioksidin määrän vähentäminen mm. ilmastomuutosopimuksen toteuttamisella on sitäkin tärkeämpää.

Kasvihuonekaasujen lisääntyminen ilmakehässä on globaali ilmiö, jonka torjumiseksi tarvitaan samoin maailmanlaajuisia toimia. Sopimus on ensimmäinen kestävä kehityksen periaatteet huomioon ottava maailmanlaajuinen ympäristösopimus, joka luo ilmastomuutoksen torjuntatoimille joustavan kansainvälisen yhteistyön järjestelmän. Sen on toistaiseksi allekirjoittanut yli 160 valtiota. Sopimuksen 4 artiklaan sisältyvien sitoumusten joukossa mainitaan mm. kansainvälinen yhteistyö ilmastomuutoksen vaikutuksiin sopeutumisessa.

Valiokunnan mielestä sopimus on omiaan korostamaan kansainvälisen ympäristöpolitiikan asemaa yhä tärkeämpänä osana kansainvälistä yhteistyötä. Sopimuksen allekirjoittaminen UNCED-konferenssin yhteydessä kuvasti sen yhteyttä kehitykseen laajassa mielessä. Tämä yhteys on valiokunnan käsityksen mukaan hyvin perusteltu, sillä ilmastomuutosopimuksen tavoitteiden toteuttaminen vaatii uudenlaisten, kestävä kehityksen vaatimukset huomioon ottavien elämän- ja tuotantotapojen omaksumista erityisesti kehittyneissä teollisuusmaissa. Sopimuksessa otetaan huomioon teollisuusmaiden ja kehitysmaiden kehityserot ja erilaiset mahdollisuudet torjua ilmastomuutosta.

Sopimuksen merkittäviä ansioita on valiokunnan mielestä sen tulevaa kehittämistä varten luotu seurantajärjestelmä. Sopimuspuolten tulee selvittää mm. kasvihuonekaasujen päästöt sekä laatia ja panna toimeen kansallisia ohjelmia ilmas-

tonmuutoksen ehkäisemiseksi. Sopimus velvoittaa sopimusvaltiot toimittamaan sopimuspuolten konferenssille tietoja sopimuksen täytäntöpanosta. Tämän tiedon perusteella sopimuspuolten konferenssi arvioi sopimuksen sitoumusten riittävyttä ja voi päättää niiden tiukentamisesta. Sopimukseen tehtävien muutosten, esimerkiksi yksilöityjen päästöjen vähentämisvelvoitteiden, hyväksyminen edellyttää kunkin sopimuspuolen osalta muutosten valtionsisäistä hyväksymistä.

Sopimusta neuvoteltaessa avoimiksi jääneistä yksityiskohdista päättää siis sopimuspuolten konferenssi, joka kokoontuu ensimmäisen keran 28.3.—7.4.1995 Berliinissä. Sopimuspuolten konferenssin ensimmäisen istunnon päätöksiä valmistellaan hallitustenvälisessä neuvottelukomiteassa (INC). Hallitustenvälinen ilmastomuutospaneeli IPCC toimii INC:n tieteellisenä ja teknisenä asiantuntijaelimenä. Sopimuspuolten ensimmäisessä konferenssissa päätetään pysyvästä rahoitusjärjestelmästä.

Suomen kannalta merkittävää on, että sopimuksessa määriteltäviin sitoumuksiin kuuluu kasvihuonekaasujen päästöjen rajoittamisen ohella mm. hiilidioksidiä sitovien nielujen ja niiden varastojen, kuten metsien, ylläpitäminen ja kehittäminen. Nimenomaan teollisuusmaat veloitetaan hyväksymään ja panemaan toimeen kansallisia ilmastomuutosta hidastavia ohjelmia, jotka rajoittavat kasvihuonekaasujen päästöjä sekä suojelevat ja lisäävät niiden nieluja ja varastoja. Suomen osalta valiokunta painottaa tutkimuksen merkitystä arvioitaessa metsien toimintaa hiilidioksidinieluna, mm. erilaisten metsätyyppien kykyä sitoa hiiltä, ja tällaisen tutkimuksen riittäviä resursseja. Suomen toimintaohjelman on valmistellut ympäristöministeriön asettama Hiilidioksiditoimikunta II. Toimikunnan mukaan energiantuotannon rakenteen kehittäminen tarjoaa tehokkaimmat ja taloudellisesti edullisimmat keinot päästöjen vähentämiseen.

Suomen osalta hiilidioksidipäästöjä kompensoi osittain nielu, joka aiheutuu metsien puuston määrän kasvusta. Sopimus ei yksityiskohtaisesti määrittele nielujen huomioon ottamisen laskennallisia perusteita. Näiden perusteiden määrittäminen edellyttää myös tutkimustyötä, johon Suomenkin tulee osallistua. Sopimuksen tavoitteiden toteutumisesta Suomen osalta voidaan joka tapauksessa edistää laajentamalla nieluja. Tätä tavoitetta voidaan ensisijaisesti edistää toteuttamalla kestävä metsätalouden periaatteita, ts. ylläpitämällä kasvavia, terveitä metsiä omassa

maassa. Valiokunnan mielestä tähän voitaisiin kuitenkin pyrkiä myös edistämällä kestävää metsätaloutta Suomen lähialueilla ja yhteistyössä kehitysmaiden kanssa. Suomen tulisi edelleen kansainvälisessä ympäristöpolitiikassaan kiinnittää erityistä huomiota maapallon sademetsävyöhykkeen suojeluun.

Sopimuksen mukaan päästöjen vähentämistoimet voidaan suorittaa joko maakohtaisesti tai ns. yhteistoteutuksena (joint implementation) yhdessä muiden osapuolten kanssa sopiviksi katsotuin tavoin. Valiokunnan mielestä yhteistoteutuksen jonkin kehitysmaan tai lähialueen kanssa tulisi saada keskeinen sija Suomen toimenpiteissä sopimuksen toteuttamiseksi ottaen huomioon mm. sen, että tällä tavoin toimenpiteet päästöjen estämiseksi voivat olla tehokkaampia. Tämä ei poista sitä, että sopimuksesta koituu Suomellekin merkittävä velvollisuus hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen kansallisin menetelmin.

Suomen kehitysyhteistyön osalta valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että sopimuksella on vaikutusta siihen, minkälaista energiatekniikkaa kehitysmaissa otetaan käyttöön. Suomen tulisi valiokunnan käsityksen mukaan pyrkiä tukemaan uusiutuviin energiamuotoihin, esim. aurinko-, tuuli- ja bioenergiaan sekä vesivoimaan liittyvän teknologian siirtoa kehitysmaihin ja yleensä hiilidioksidia tuottamattomien tai niukkapäästöisten energiamuotojen käyttöönottoa fossiilisten polttoaineiden asemesta. Valiokunta painottaa, että energiansäästöön ja matalaenergiayhteiskunnan tutkimukseen on osoitettava riittäviä voimavaroja. Sopimuksen tavoitteita edistävät myös kansainväliset metsitysohjelmat, joihin Suomen tulisi edelleen aktiivisesti osallistua.

Teollisuusmaat aiheuttavat suurimman osan nykyisistä kasvihuonekaasujen päästöistä ja siksi niillä on sopimuksesta aiheutuvia erityisvelvoitteita. Sopimus ei sisällä ehdottomia velvoitteita päästövähennysten määrälle tai aikataululle, vaan niiden määrittäminen jää kansallisesti harkittavaksi. Sopimus lähtee siitä, että kuluvan vuosikymmenen loppuun mennessä tulisi hiilidioksidin ja muiden kasvihuonekaasujen päästöt pyrkiä palauttamaan aikaisempiin määriin, jolloin teollisuusmaille on tavoitteena vuoden 1990

taso. Tällöin kuitenkin otetaan huomioon teollisuusmaiden omat lähtökohdat.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan on todennäköistä, että maamme hiilidioksidipäästöt tulevat 1990-luvulla jossain määrin lisääntymään energiantuotannon lisäyksen rakentuessa pääosin fossiilisten polttoaineiden varaan, ellei verotuksellisia ja muita keinoja käytetä kaavailtua tehokkaammin päästöjen vähentämiseen. Valiokunta pitää ilmeisenä, etteivät sopimuksen tavoitteet ole Suomen osalta toteutettavissa ilman tehostettuja toimia, jotka ottavat huomioon myös mahdollisuudet liikenteeseen liittyvien päästöjen vähentämiseen. Näin siitäkin huolimatta, että Suomi toisaalta voisi ainakin osaksi ottaa huomioon metsiensä muodostaman nielun vaikutuksen hiilidioksiditasapainon arvioinnissa.

Valiokunnan mielestä lyhyen aikavälin ongelmat päästöjen vakiinnuttamisessa eivät saisi olla esteenä sopimukseen liittymiselle. Valiokunta katsoo, että ilmastopopimuksen sisältö vastaa Suomen ulko- ja ympäristöpoliittisia tavoitteita ja että sopimus on merkittävä askel YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin päätösten toimeenpanossa. Valiokunnan mielestä olisi myös tärkeää, että Suomi voisi osallistua sopimusosapuolten ensimmäiseen konferenssiin vuonna 1995.

Edellä olevan perusteella ulkoasiainvaliokunta katsoo, että Suomen tulisi ratifioida ilmastonmuutosta koskeva Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimus mahdollisimman pian.

Lopuksi ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että käsiteltävänä oleva sopimus on Suomen kansainvälisten suhteiden kannalta merkittävä valtiosopimus. Ulkoasiainvaliokunnan tulee valtiopäiväjärjestyksen 48 §:n mukaan valmistella asiat, jotka koskevat Suomen kansainvälisten suhteiden kannalta merkittävien valtiosopimusten hyväksymistä tai voimaansaattamista.

Ulkoasiainvaliokunta esittää kunnioittavasti,

että ympäristövaliokunta laatiessaan mietintöään ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Paasio, jäsenet Aittoniemi, Haavisto, Kempainen (osittain),

Korkeaoja, Laurila (osittain), Louvo, Mattila, Ollila, Tuomioja ja Wahlström sekä varajäsenet Hämäläinen, Malm ja Moilanen.

EDUSKUNNAN
TALOUSVALIOKUNTA

Liite 2

Helsingissä

17 päivänä maaliskuuta 1994

Lausunto n:o 2

Ympäristövaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 1 päivänä joulukuuta 1993 hallituksen esityksen n:o 289/1993 vp ilmastomuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen hyväksymisestä ympäristövaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että talousvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa ympäristövaliokunnalle.

Esityksen johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina ylijohtaja Taisto Turunen ja erikoistutkija Kari Komulainen kauppa- ja teollisuusministeriöstä, toimitusjohtaja Harry Viheriävaara ja ympäristöjohtaja Heikki Niininen Sähkövaltuuskunnasta, toimitusjohtaja Pentti Sierilä Teollisuuden Energialiitosta, toimitusjohtaja Heikki Koivisto Lämpölaitosyhdistyksestä, apulaisprofessori Peter Lund Teknillisestä korkeakoulusta, vs. professori Veli Pohjonen Joensuun yliopistosta ja erikoistutkija Pekka Kauppi Metsätutkimuslaitoksesta.

Hallituksen esitys

Yhdistyneiden Kansakuntien ilmastomuutosta koskevan puitesopimuksen tavoitteena on saada aikaan kasvihuonekaasujen pitoisuuksien vakiinnuttaminen ilmakehässä sellaiselle tasolle, ettei ihmisen toiminnasta aiheudu vaarallista häiriötä ilmastojärjestelmässä. Taso tulisi saavuttaa aikavälillä, joka sallii ekosysteemin sopeutua ilmastomuutokseen luonnollisella tavalla. Kasvihuonekaasujen tason tulee olla myös sellainen, että elintarviketuotanto ei ole uhattuna ja että kestävä taloudellinen kehitys jatkuu.

Sopimuksen hyväksyminen ei edellytä Suomessa lainsäädäntötoimia, mutta sille haetaan eduskunnan hyväksymistä sopimuksen suuren merkityksen ja laajakantoisuuden vuoksi.

Valiokunnan kannanotot

Talousvaliokunta, joka on tarkastellut sopimusta lähinnä energiapolitiikan kannalta, ehdottaa, että Suomen tulee hyväksyä ilmastomuutosta koskeva sopimus.

Suomen on muiden teollisuusmaiden tapaan laadittava ilmastomuutoksen ehkäisemiseen tähtäävä ohjelma. Sopimus määrittelee kunkin maan toimintaohjelmille asetettavat tavoitteet väljästi ja joustavasti. Teollisuusmaat ovat velvollisia rajoittamaan näiden ohjelmien avulla kasvihuonekaasujen päästöjä sekä suojelemaan ja lisäämään nieluja ja varastoja. Ohjelmien yksityiskohdat, muun muassa päästövähennysten määrä ja aikataulu, jäävät kunkin maan itse päätettäväksi. Suomen kannalta on lisäksi otettava huomioon se, että päästöjen vähentämistoimet voidaan sopimuksen mukaan suorittaa joko maakohtaisesti taikka ns. yhteistoteutuksena, jonka tulisi saada keskeinen sija Suomen toimenpiteissä. Se edesauttaa tehokkaampien tulosten saamista.

Suomen maaselvityksessä on tuotava esille Suomen kasvihuonekaasupäästöjen alhainen lähtötaso ja positiivinen hiilitase. Suomen metsien kasvu on merkittävä hiilen nielu, mikä edesauttaa positiivisen hiilitaseen muodostumista.

Energiantuotannon ja -käytön hiilidioksidipäästöt ovat noin 80 prosenttia Suomen kokonaispäästöistä. Valtioneuvoston energiapolitiikassa selonteossa luetellaan toimia, joilla ympäristötavoitteet pyritään saavuttamaan. Tällaisia toimia ovat muun muassa energiaverotus energian käytön tehostamiseksi ja ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi, energiansäästöohjelma, tuki uuden tekniikan kehittämiseksi ja tuki bioenergian käytön lisäämiseksi. Suomalainen korkeatasoinen polttotekniikka mahdollistaa kor-

kean energiantuotannon rakennusasteen sekä vähentää päästöjä. Tällaisen tekniikan vieminen maailmalle osaltaan ehkäisee maapallon ilmasto-ongelman kehitystä. Ympäristöinvestoinnit hyödyttävät myös suomalaista yritysmaailmaa.

Selonteossa on asetettu päästötavoitteet energiasektorille vuoteen 2000 mennessä. Energiapolitiikalla pyritään toteuttamaan ilmastopöytäkirjan määräämiä kasvihuonekaasupäästöjen määrän vakiinnuttamista. Selonteon mukaan lopulliseen tulokseen voidaan vaikuttaa lähivuosina lisäämällä energiapolitiikan toimien voimakkuutta valtiontalouden sallimissa rajoissa ja uusien tekniikoiden tuomilla ratkaisuilla. Päästötavoitteen saavuttaminen edellyttää päästöjen määrän rajoittamista sekä nielujen määrän kasvattamista. Suomen tulee osallistua nielujen lisäämiseen myös maamme rajojen ulkopuolella panostamalla metsitykseen entistä enemmän.

Ilmastopöytäkirjan velvoitteiden toteuttaminen on vaativa tehtävä. Mikään yksittäinen keino ei riitä pysäyttämään päästöjen kasvua, vaan siihen tarvitaan kokonaisvaltainen toimintaohjel-

ma. Hiilidioksiditoimikunta II on valmistellut ehdotuksen Suomen toimintaohjelmaksi. Se antaa hyvän pohjan jatkovalmistelulle, jossa tulee korostetusti ottaa huomioon energian säästö, energian käytön tehostaminen, uusiutuvien energialähteiden käytön lisääminen ja liikennejärjestelmien kehittämisen tarpeellisuus. Tosin Suomen päästötase on edullinen moneen muuhun maahan verrattuna. Päästöjen kehitys vastaisuudessa riippuu siitä, kuinka energiankysyntä muuttuu ja kuinka nopeasti energiantuotannossa voidaan siirtyä käyttämään niukkapäästöisiä tai päästöttömiä energialähteitä. Energiankulutuksen kehitys riippuu olennaisesti maan talouden kehityksestä. Taloudellisten ohjauskeinojen käyttö on sidoksissa kansainväliseen kehitykseen ja EU:ssa tehtäviin ratkaisuihin.

Talousvaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että ympäristövaliokunta mietintöönsä laatiessaan ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on sanottu.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Louekoski, jäsenet Dromberg, Jansson, Jurva, Jääskeläinen,

Korhonen, Koski, J. Leppänen, Luhtanen, A. Ojala ja Paloheimo sekä varajäsenet Kauppinen, Kuuskoski ja Tiuri.

Eriävä mielipide

Yhdymme talousvaliokunnan enemmistön kantaan, jonka mukaan Suomen tulee hyväksyä ilmastonmuutosta koskeva sopimus hallituksen esityksen n:o 289/1993 vp mukaisesti.

Sopimuksen noudattamisen edellytyksenä pidämme kuitenkin, että Suomessa harjoitettava energiapolitiikka, niin energian tuotanto kuin energian käyttökin, antaa mahdollisuuden käytännössä voimakkaasti rajoittaa hiilidioksidipäästöjä. Tämä on ilmastonmuutosta koskevan sopimuksen nimenomainen tarkoitus.

Suomen kannalta ilmastonmuutoksen torjuminen on poikkeuksellisen tärkeää, koska Pohjois-Euroopassa muutokseen liittyy arvaamattoman suuria riskejä. Ilmastonmuutos voi aiheuttaa otsonikadon leviämisen pohjoisellekin pal-

lonpuoliskolle. Lisäksi on vaarana, että Pohjois-Euroopan ilmasto muuttuu epästabiiliksi.

Talousvaliokunnan käsiteltävänä on parhailaan myös hallituksen energiapolitiittinen selonte-ko. Selonteon mukaan Suomessa tulevina vuosina harjoitettava energiapolitiikka merkitsee väistämättä, jopa taloudellisen laman jatkuessa, hiilidioksidipäästöjä lisäävien energiantuotantomuotojen kasvua. Tämän vuoksi katsomme, ettei ilmastonmuutossopimuksen noudattaminen ole mahdollista eduskunnalle annetun energiapolitiittisen selonteon mukaista energiantuotantoa harjoitettaessa. Päinvastoin ilmastonmuutossopimuksen tavoite ja hallituksen selonteossaan vahvistama energiapolitiikan linja ovat jyrkässä ristiriidassa keskenään. Jotta ilmastonmuutossopi-

muksen tavoite voitaisiin Suomessa käytännössä saavuttaa, on hiilidioksidipäästöjä lisäävien energiantuotantomuotojen osuutta voimakkaasti vähennettävä.

Hallitus antoi esityksensä ilmastomuutossovimuksen ratifioimisesta eduskunnalle jo viime vuoden puolella ja hyvissä ajoin ennen hiilidioksidipäästöjen vaikutuksia tutkineen ns. hiilidioksiditoimikunnan mietinnön valmistumista. Hallituksella ei ole ilmeisestikään ollut halua tai mahdollisuutta ottaa vakavasti huomioon toimikunnan esityksiä. Ilmastomuutossovimusta tulkitaan hallituksen esityksessä niin, että hiilidioksidipäästöjen kasvun pysäyttäminen vuoteen 2000 mennessä riittää. Hiilidioksiditoimikunnan mietinnön tietojen perusteella edes tämän tavoitteen saavuttaminen ei ole mahdollista. Lisäksi toimikunta niin kuin myös ilmastomuutossovimus asettavat tavoitteeksi päästöjen vähentämisen muutamassa kymmenessä vuodessa yli 60 %:lla. Tämä pidemmän aikavälin vaativa tavoite ei ole mitenkään saavutettavissa hallituksen esittelemien energiantuotantolinjausten toteuttamisen aikana.

Hiilidioksiditoimikunta on tarkastellut päästöjen lisäksi myös hiilidioksidin nieluja Suomessa. Valtaosa vuotuisista päästöistä, 54 miljoonaa tonnia, johtuu energian tuotannosta fossiilisilla polttoaineilla, turpeella, kivihiilellä, öljyllä ja maakaasulla. Lähes viidennes, 5—16 miljoonaa tonnia tulee suopelloista, polttoturvekentiltä ja ojitetuista soista, jotka eivät kasva metsää.

Tärkein hiilidioksidin nielu Suomessa on metsien kasvaminen niiden käyttöä enemmän. Toimikunnan arvion mukaan metsien lisäkasvu (hakkuiden ollessa heikon kysynnän vuoksi vähäistä) on viime vuosina sitonut hiilidioksidia noin 27 miljoonaa tonnia vuosittain. Tehometsätalouden johdosta noin puolet Suomen fossiilisen energian päästöistä on sitoutunut metsien lisäkasvuun. Luonnontilaiset suot sitovat lisäksi hiilidioksidia 2—7 miljoonaa tonnia vuosittain.

Vanhoissa luonnontilaisissa metsissä kasvu ja lahoaminen ovat tasapainossa. Ne sitovat ja luovuttavat yhtä paljon hiilidioksidia. Tämän perusteella toimikunta on todennut, että metsien lisäkasvu on mahdollista vain tietyn ajan, joten se ei voi olla pysyvä keino ilmastomuutoksen torjumisessa. Metsien nieluvaikutus vähenee, kun hakkuita lisätään. Vaikka Suomessa onkin voimakkaan metsien lisäkasvun vuoksi mahdollista lisätä hakkuita, ei nieluvaikutuksen säilyttämisen vaatimus salli pitkällä aikavälillä ratkaisevasti lisätä puuraaka-aineen käyttöä polttoaineena.

Puutahan tarvitaan joka tapauksessa kysynnän lisääntyessä nykyistä enemmän metsäteollisuuden raaka-aineeksi.

Hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä auttavat hiilidioksiditoimikunnan mielestä mm. energiapuun tuotanto, peltojen metsitys ja muut näihin verrattavat keinot pitkällä aikavälillä vain vähäisessä määrin. Pääkeinot hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi ovat toimikunnan mielestä energian säästäminen ja ydinvoiman lisärakentaminen. Jos näitä päästöjen rajoituskeinoja ei käytetä, päästöt kasvavat jo vuoteen 2000 mennessä yli 20 %:lla ja vuoteen 2010 mennessä lähes 40 %:lla. Toimikunnan analyysi on jyrkässä ristiinriidassa hallituksen energialinjan kanssa ja osoittaa selkeällä tavalla, ettei ilmastomuutosta koskevan sopimuksen noudattaminen ole hallituksen asettamin ja valiokunnan enemmistön hyväksymien edellytyksin lainkaan mahdollista.

Energian nykyistä oleellisesti tehokkaampi säästäminen Suomessa ei ole yhtä helppoa kuin monissa muissa maissa siksi, että säästökeinot ovat täällä jo käytössä. Yhtäaikaisen kaukolämmön ja sähkön tuotannon ansiosta Suomessa asuntojen lämmitykseen pinta-alayksikköä kohti kuluu jopa vähemmän energiaa kuin Saksassa, vaikka ilmasto on ratkaisevasti kylmempi. Suomen voimalaitoksissa saadaan polttoaineen energiasta hyödyksi 70 %, EU-maissa keskimäärin vain 40 %. Vuoteen 2000 mennessä säästöillä arvioidaan saavutettavan 9 miljoonan tonnin vähennys päästöissä ja vuoteen 2010 mennessä vähennys voisi olla kaksinkertainen. Säästöistä aiheutuvat vuosikustannukset voivat nousta yli miljardin markan. Tavoitteena tarvitaan lisäksi haittaverot, jonka tuoton tulee tavoitteiden saavuttamiseksi olla vuodesta 2000 alkaen lähes 8 miljardia markkaa. Haittaverot tulisivat lähinnä teollisuuden ja kaukolämpöä käyttävien asutuskeskusten asukkaiden maksettaviksi.

Säästämistä tehokkaampaa on energian tuottaminen tavalla, joka ei aiheuta hiilidioksidipäästöjä lainkaan. Hiilidioksiditoimikunnan mukaan ydinvoiman lisärakentamisella päästöt vähensivät vuoteen 2010 mennessä 20 miljoonalla tonnilla. Ydinvoiman taloudellinen edullisuus koituisi lisäksi teollisuuden kilpailukyvyyn hyväksi.

Maakaasun lisäkäytöllä voidaan luonnollisesti korvata kivihiiltä ja vähentää päästöjä. Kaukolämmityksessä käytetyn kivihiilen korvaaminen kaasulla vähentäisi päästöjä 3 miljoonaa tonnia. Siksi maakaasun käyttöä kivihiiltä korvaavana polttoaineena tulee sen saatavuuden mukaan lisätä.

Pienehköissä kaukolämpölaitoksissa fossiilisia polttoaineita voidaan korvata myös uusiutuvalla bioenergialla, hakkeella, ja vähentää päästöjä vuoteen 2010 mennessä 4 miljoonalla tonnilla edellyttäen kuitenkin, että hake saadaan hinnaltaan kilpailukykyiseksi. Hakkeen käytön voimakas lisääminen energiataloudessamme merkitsee kuitenkin väistämättä ”massiivisia taloudellisia tukitoimia metsänomistajien hyväksi”, kertoi kauppa- ja teollisuusministeriön edustaja hallituksen energiapolitiittisen selonteon mukaisen energiapolitiikan toteuttamisen edellytyksistä talousvaliokunnalle. Tätäkään näkökohtaa ei valiokunnan enemmistö ole lausunnossaan ottanut huomioon.

Pidämme tärkeänä, että uusiin energiantuotannon muotoihin, kuten tuulienergiaan, aurinkoenergiaan sekä uusiin energiateknikkoihin, vastaisuudessa panostetaan. Näillä tuotantomuodoilla panostuksen onnistuessaakin tulee lähivuosikymmeninä olemaan perusvoiman tuotannossa vain marginaalinen merkitys. Pitkään aikaan näillä toimenpiteillä ei niiden onnistuessaakaan ole ratkaisevaa vaikutusta Suomen hiilidioksiditaseeseen. Panostamalla tuulienergiaan voitaisiin vuonna 2010 vähentää päästöjä 2 miljoonalla tonnilla. Tuulisähkön suuremman hinnan vuoksi vuotuiset kustannukset olisivat puolen miljardin markan luokkaa. Aurinkoenergia olisi vieläkin kalliimpaa.

Jos Suomen kansantalouden kehitys kääntyy nopeasti paremmaksi, sen ”veturina” tulee olemaan vientiteollisuuden menestys. Hallituksen käsityksen mukaan, johon yhdyimme, työllisyys-tilanteen oleellinen paraneminen riippuu siitä,

kuinka nopeasti kotimarkkinatuotanto saadaan elpymään. Lamankin aikana sähkönkulutus on kasvanut vuositasonalla noin 4 %. Taloudellisen elpymisen on katsottu merkitsevän sähkönkulutuksen lisääntyvää kasvua. Vientiteollisuuden menestyminen edellyttää, ettei sen kilpailukyky liiaksi haitata raskailla lisärasitteilla, esim. kilpailijamaita selvästi kovemmalla ja asteittain kiristävällä haittaverotuksella.

Edellä sanotun perusteella on todennäköistä, että lähivuosina Suomen perusvoimaa tuotetaan lisääntyvässä määrin kivihiilen ja muiden fossiilisten polttoaineiden avulla. Se on väistämätöntä, kun sähkön tarve lisääntyy ja jos ydinvoimaa ei rakenneta lisää. Valitettavasti hiilidioksidin päästöjen lisääntyminen on näissä olosuhteissa tosiasia. Siksi katsomme, että valiokunnan enemmistö on lausunnossaan jättänyt tosiasiat kieltäen huomiotta sen, ettei Suomi hallituksen energiapolitiikan linjauksia noudattaessaan pysty käytännössä toteuttamaan ilmastonmuutossopimuksen tavoitteita.

Huomautamme vielä, että eduskunta on saanut ilmastonmuutossopimuksen käsiteltäväkseen vasta sen jälkeen, kun ydinvoiman lisärakentamista koskenut hakemus oli käsitelty. Eduskunnan päätöksenteon kannalta tämä järjestys on väärä. Eduskunnan olisi tullut saada ilmastonmuutossopimuksen perustelut ja hallituksen energiasuunnitelmat käsiteltäväkseen niin, että kannanotto ydinvoiman lisärakentamiseen olisi voitu tehdä mm. hiilidioksidipäästöjen ilmasto-vaikutukset ja niiden torjuminen kansainvälisellä sopimustasolla huomioon ottaen.

Helsingissä 17 päivänä maaliskuuta 1994

Matti Louekoski
Martti Tiuri

Leena Luhtanen
Kaarina Dromberg

